



Työeläkelaitoksille

PERHEHOITAJAT KVTEL:N PIIRIIN

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 144/91).

Nykytilanne

Perhehoitoa koskevat yleiset sisältö- ja tavoite-säännökset puuttuvat lainsäädännöstämme. Samoin on perhehoitajien oikeudellinen asema ja sosiaaliturva pitkälti sääntelemättä. Tämä koskee varsinkin suurinta ryhmää eli pienimuotoista, työsuhteeseen perustumatonta hoitotyötä tekeviä hoitajia. Koska heitä ei ole pidetty työsuhteisina, on heiltä myös puuttunut työsuhteeseen liittyvä sosiaaliturva. Laajempi perhehoitotyö on katsottu yrittäjätoiminnaksi.

Esitys

Ylläolevan johdosta hallitus esittää erillisen perhehoitajalain säätämistä sekä muutoksia sosiaalihuoltolakiin, lastensuojelulakiin, tapaturmavakuutuslakiin ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakiin.

Uudistus koskisi perhehoitajaa eli henkilöä, joka kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella järjestää kodissaan toisen henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympäristövoimavarojen huolenpidon. Perhehoitajalakia ei siten sovellettaisi henkilöön, joka työsopimussuhteessa, viranhaltijana tai itsenäisenä ammatinharjoittajana antaa perhehoitoa. Lakia ei myöskään sovellettaisi kotipalveluna järjestettävään vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaahan kotihoitoon, jossa kunta suorittaa hoitajalle kotihoitontukea.

Työeläketurva

Lakiuudistukseen sisältyvät KVTEL:n muutokset koskevat perhehoitajan työeläketurvaa. Esityksen mukaan perhehoitajat kuuluisivat kunnallisen eläkejärjestelmän perusturvan piiriin. Palkkion on ylitettävä KVTEL:n piiriin kuulumisen rajamäärä, joka tänä vuonna on 1010,92 mk/kk.

Tapaturmavakuutusturva

Tapaturmavakuutuslain muutosesityksen mukaan perhehoitajat kuuluisivat työtapaturmien osalta TVL:n piiriin.

Postiosoite Postadress

PL 11 00521 HELSINKI
PB 11 00521 HELSINGFORS

Käyntiosoite Besöksadress

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI
Semalorbron 7 00520 HELSINGFORS

Puhelin Telefon

(90) 1511
Telexkopio (90) 148 1172

Pankkitilit Bankkonton

KOP 157510-84
SYP 229838-581
SKOP 400031-1235

SHOP 572333-161
STS 710106-8117
PSP 50 416



LA/Rolf Storsjö

31.10.1991

Voimaantulo

Lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.1992.

Perhehoitajalain voimaantulosäännöksen mukaan ennen voimaantuloa tehdyt sopimukset olisi viipymättä tarkistettava vastaamaan uuden lain säännöksiä lain voimaantulopäivästä lukien. Tällä turvattaisiin mm se, että uuden lainsäädännön mukainen eläketurva alkaisi karttua voimaantulosta lukien.

ELÄKETURVAKESKUS



Seppo Pietiläinen



Pentti Koivistoinen

LIITTEET

Hallituksen esitys 144/91

Hallituksen esitys Eduskunnalle perhehoitoa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi perhehoidon järjestämisestä nykyistä tarkemmin muuttamalla sosiaalihuoltolain perhehoitoa koskevia säännöksiä sekä antamalla uusi perhehoitajalaki. Perhehoitajan eläketurvasta ehdotetaan säädettäväksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa ja tapaturmakorvauksista tapaturmavakuutuslaissa.

Ehdotuksen mukaan perhehoidolla tarkoitetaan henkilölle annettavaa ympärivuorokautista hoitoa yksityiskodissa hänen oman kotinsa ulkopuolella. Tarkoitus on erottaa perhehoito nykyistä selvemmin laitoshuollosta. Perhehoidon keskeisenä tavoitteena on turvata hoidon kodinomaisuus. Ennen kaikkea tähän pyritään sillä, että perhehoidossa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä. Mikäli perhekodissa annettavasta hoidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä, hoidettavien enimmäismäärä voi kuitenkin olla seitsemän. Henkilöpiiriä, jolle perhehoitoa voitaisiin antaa, ei ehdotuksessa ole iän, terveydentilan tai muiden syiden perus-

teella tarkemmin määritelty. Perhehoitoa voitaisiin järjestää aina, kun se hoidollisin tai huollollisin syin on perusteltua, kuten esimerkiksi lastensuojelun toimintamuotona, kehitysvammaisille henkilöille, vanhuksille taikka mielenterveyspalveluina.

Kuntaan tai kuntainliittoon toimeksiantosopimussuhteessa olevaa perhehoitajaa koskevat säännökset ehdotetaan otettaviksi uuteen perhehoitajalakiin. Lain tavoitteena on parantaa perhehoitajien oikeudellista asemaa ja sosiaaliturvaa. Laissa ehdotetaan säädettäväksi perhehoitajan oikeudesta vapaaseen sekä viitattavaksi eläketurvan ja tapaturmavakuutuksen osalta kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakiin ja tapaturmavakuutuslakiin. Laissa säädettäisiin myös perhehoitajan oikeudesta palkkioon sekä hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2. Voimaantulo	14
1. Nykyinen tilanne	3	LAKITEKSTIT	15
1.1. Lainsäädäntö	3	1. Laki sosiaalihoitolain muuttamisesta	15
1.2. Perhehoidon laajuus	3	2. Perhehoitajalaki	16
1.3. Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	4	3. Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	18
2. Uudistuksen lähtökohdat	6	4. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ..	18
2.1. Tavoitteet	6	5. Laki lastensuojelulain 27 ja 28 §:n kumoamisesta	19
2.2. Keinot	6	Rinnakkaistekstit	20
3. Esityksen valmistelu	8	1. Laki sosiaalihoitolain muuttamisesta	20
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	8	3. Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9	4. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ..	23
1. Lakiehdotusten perustelut	9	5. Laki lastensuojelulain 27 ja 28 §:n kumoamisesta	24
1.1. Sosiaalihoitolaki	9		
1.2. Perhehoitajalaki	10		
1.3. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki	13		
1.4. Tapaturmavakuutuslaki	13		
1.5. Lastensuojelulaki	14		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Lainsäädäntö

Perhehoitoa koskevia säännöksiä sisältyy sosiaalihuoltolakiin (710/82) ja sosiaalihuoltoasetukseen (607/83) sekä lastensuojelulakiin (683/83) ja lastensuojeluasetukseen (1010/83). Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan kunnan on huolehdittava perhehoidon ja laitoshuollon järjestämisestä. Lain 25 §:n mukaan perhehoidolla tarkoitetaan jatkuvan hoidon ja ylläpidon järjestämistä yksityiskodissa. Lain 26 §:n mukaan laitoshuoltoa ja perhehoitoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen.

Sosiaalihuoltoasetuksen 12 §:n mukaan perhehoitoa voi antaa henkilö, joka kykenee huolehtimaan hoidettavasta ja jonka koti on olosuhteiltaan hoidolle sopiva. Perhehoidosta on tehtävä kirjallinen sopimus sosiaalilautakunnan ja hoitajan välillä. Sopimuksessa määritellään hoitajan oikeudet ja velvollisuudet.

Lastensuojelulain 22 §:n 2 momentin mukaan lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona tai laitoshuoltona taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Lain 14 §:n (139/90) mukaan perhehoitoa voidaan järjestää myös avohuollon tukitoimena lyhytaikaisena kuntouttavana hoitona. Lain 27 §:n 1 momentin (139/90) mukaan perhehoito tulee järjestää kirjallisen sopimuksen perusteella sosiaalilautakunnan tehtävään hyväksymässä sopivassa perheessä. Perhehoitosopimuksessa tulee määrätä perusteet ja tarpeelliset toimet lapsen hoidon, kasvatuksen ja harrastustoiminnan edistämiseksi, muut tarpeelliset toimet sijaishuollon järjestämiseksi sekä kulukorvauksesta ja palkkiosta. Pykälän 3 momentin mukaan perhehoidossa voidaan hoitaa ja kasvattaa samanaikaisesti enintään neljää lasta perheen omat alle kouluikäiset lapset mukaan luettuina, jollei kyse ole sisaruksista tai samassa perheessä kasvaneista lapsista taikka jollei edellä tarkoitusta enimmäismäärästä poikkeamiseen ole muita erityisiä syitä. Lain 28 § velvoittaa

sosiaalilautakunnan järjestämään perhehoitosopimuksen tehneelle valmennusta ja koulutusta. Lisäksi hoitajaa on tuettava kasvatustehtävässä antamalla tarpeellisia sosiaalipalveluja. Jos perhehoito todetaan lapselle sopimattomaksi, on sosiaalilautakunnan pyrittävä saamaan aikaan korjaus. Jollei korjausta saada aikaan, perhehoitosopimus on purettava.

Perhehoitosopimusta koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät lastensuojeluasetuksen 7 §:ään. Pykälän 1 momentin (546/90) mukaan perhehoitosopimuksessa tulee sopia perusteista ja tarpeellisista toimista lapsen tai nuoren oikeuksien ja tukitoimien toteuttamiseksi, hänen yksilöllisistä tarpeistaan johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta sekä käyttövaroistaan. Lisäksi tulee sopia valmennuksen, koulutuksen ja työnohjauksen sekä tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä samoin kuin hoidosta maksettavien korvausten ja palkkioiden määrästä. Asetuksen 6 §:ssä on määritelty ne seikat, jotka tulee ottaa huomioon harkittaessa perheen sopivuutta perhehoidon antajana. Sopimusta laadittaessa tulee erityisesti ottaa huomioon perheen ihmisuhteet ja mahdollisuudet ottaa huomioon ja lapsen edun mukaisesti tyydyttää sijoitettavan lapsen tarpeet samoin kuin perheen yhteistyökyky sosiaalilautakunnan ja lapsen vanhempien kanssa.

Lastensuojelulakia lukuun ottamatta ei muihin sosiaali- ja terveydenhuollon lakeihin sisälly nimenomaisia perhehoitoa koskevia säännöksiä. Käytännössä perhehoitoa järjestetään paitisi sosiaalihuoltolain 25 §:n nojalla myös esimerkiksi erityishuoltoon kuuluvina palveluina kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/77) nojalla sekä mielenterveyspalveluina mielenterveyslain (1116/90) nojalla.

1.2. Perhehoidon laajuus

Perhehoitoa järjestetään eniten lastensuojelussa ja kehitysvammahuollossa.

Kuntien ja kuntainliittojen antamien sosiaali- ja terveydenhuollon kertomustietojen mukaan vuoden 1989 aikana perhehoidossa oli

lapsia ja nuoria yhteensä 4 576, kehitysvammaisia henkilöitä 1 745 ja muita henkilöitä 229.

Vuonna 1989 perhehoitokoteja oli lastensuojelun piirissä 3 074, kehitysvammahuollossa 853 ja muita henkilöitä hoitavia perhekoteja 48.

Hoitoperheillä on useimmiten vain yksi hoidettava. Lastensuojelussa noin 80 prosentilla

perheistä on vain yksi sijoituslapsi kun taas kehitysvammahuollossa yksi hoidettava on noin 70 prosentilla perheistä. Vain noin yhdellä prosentilla perheistä on enemmän kuin neljä hoidettavaa.

Seuraavasta taulukosta ilmenee perhehoidon laajuus kertomustietojen mukaan vuosina 1985—1989.

Perhehoidon laajuus vuosina 1985—1989

Kohde ja vuosi	Hoidettavia perhehoitossa	Hoitokoteja	Keskimäärin hoidettavia kodissa
Lastensuojelu			
1985	4 557	3 489	1,3
1986	4 764	3 466	1,4
1987	4 721	3 351	1,4
1988	4 611	3 093	1,5
1989	4 576	3 074	1,5
Kehitysvammahuolto			
1985	868	419	2,1
1986	1 086	536	2,0
1987	1 257	611	2,1
1988	1 549	872	1,8
1989	1 745	853	2,0
Muu			
1988	244	56	4,4
1989	229	48	4,8

Lastensuojelussa perhehoito on pääsääntöisesti pitkäaikaista ja hoitoperheet ovat asennoituneet huolehtimaan lapsesta useita vuosia. Perheitä, jotka haluavat ottaa lapsia lyhytaikaisesti kriisitilanteissa hoidettavaksi, on melko vähän. Viime vuosina tämä toiminta on kuitenkin laajentunut. Vuonna 1989 kriisi- ja päivystysluonteisena toimi 61 hoitoperhettä. Kehitysvammahuollossa varakotijärjestelmän sijaan on tavanomaisempi. Hoitoperheistä melkein 30 prosenttia on lyhytaikaista kuntouttavaa hoitoa antavia. Varakodit tarjoavat biologisille vanhemmille väliaikaisen irtautumismahdollisuuden sitovasta hoitotyöstä.

Kunnat järjestävät perhehoitoa eniten perhehoitosopimuksen avulla toteutettuna omana toimintanaan. Tästä toiminnasta laajinta on lastensuojelun perhehoito. Kehitysvammahuollossa kunnat järjestävät lähes yhtä usein perhehoidon palveluja omana toimintanaan kuin hankkivat niitä kuntainliitolta. Yksityisiltä palvelujen tuottajilta kunnat ostavat samassa laa-

juudessa perhehoitoa lastensuojeluun ja kehitysvammahuoltoon.

1.3. Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Valtakunnallisessa suunnitelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vahvistetaan vuosittain muusta kuin lastensuojelulain mukaisesta perhehoidosta maksettavan hoitopalkkion enimmäismäärä ja toiminnasta aiheutuvien kulujen korvauksen sekä käynnistämiskorvauksen enimmäismäärät.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen suunnitelman 1991 — 1995 mukaan perhehoidosta maksetaan vuonna 1991 hoitajille hoitopalkkiota enintään 3 600 markkaa kuukaudessa hoidettavaa kohti. Lisäksi korvataan toiminnasta aiheutuneet kulut siten, että kulu- korvaus lisäosineen on enintään 2 800 markkaa kuukaudessa henkilöä kohden. Käynnistämis-

korvauksena maksetaan korkeintaan 11 000 markkaa.

Lastensuojelulain mukaista perhehoitoa on vuoden 1991 alusta voimaan tulleilla lastensuojelulain ja lastensuojeluasetuksen muutoksilla (139/90 ja 546/90) pyritty tehostamaan muun muassa säätämällä sijaisvanhemmille oikeus kulukorvaukseen ja käynnistämiskorvaukseen sekä hoitopalkkioon. Tarkemmat korvausten määriä koskevat säännökset sisältyvät asetuksen 6 a §:ään ja palkkiota koskevat säännökset asetuksen 6 b §:ään. Vuonna 1991 maksettavan kulukorvauksen vähimmäismäärä on 1 400 markkaa ja enimmäismäärä 2 800 markkaa kalenterikuukaudessa lasta tai nuorta kohden. Erikseen korvataan lisäksi terapian ja terveydenhuollon sekä opinnoista aiheutuvat erityiset kustannukset. Lisäksi voidaan korvata lapsen tai nuoren lomanvietosta tai harrastuksista johtuvat erityiset kulut. Erityisestä syystä kulukorvauksen vähimmäismäärää voidaan myös alentaa. Käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä on 11 200 markkaa lasta tai nuorta kohti. Hoitopalkkion määrä on porrastettu hoitoon käytettävän ajan ja hoidon vaativuuden perusteella. Palkkion vähimmäismäärä lasta tai nuorta kohti kalenterikuukaudessa on 1 000 markkaa ja enimmäismäärä 3 000 markkaa. Jos lapsi tai nuori vaatii runsaasti hoitoa tai erityistä huomiota, voidaan palkkio korottaa enintään 6 000 markkaan kuukaudessa. Palkkiota ei suoriteta omaa lastaan hoitavalle henkilölle eikä henkilölle, joka on kieltäytynyt palkkiosta. Palkkio voidaan myös erityisestä syystä maksaa säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Korvausten ja palkkion määrät on sidottu TEL-indeksiin.

Hoitopalkkioiden ja kulukorvausten maksamisessa ei vuoteen 1991 mennessä oltu saavutettu yhtenäistä valtakunnallista käytäntöä. Vuoden 1989 alussa valmistuneen, sosiaalihuollituksen raporttisarjassa julkaistun selvityksen (n:o 6/1989) mukaan kuntien omaksumissa käytännöissä hoitopalkkioiden ja korvausten maksamisessa perheille oli suurta hajontaa. Selvitys koskee vuotta 1987.

Hoitopalkkiot

Selvityksen mukaan vuonna 1987 noin 30 prosentille hoitoperheistä ei suoritettu lainkaan hoitopalkkiota. Näistä suurin osa oli lastensuojelun hoitoperheitä.

Hoitopalkkion maksamatta jättämisen syyksi kunnat esittivät useimmiten sen, että perhehoitaja ei halua palkkiota työstään (noin 36 %). Toiseksi eniten syyksi esitettiin sukulaisuutta. Kolmantena syynä oli se, että kunnat eivät lainkaan olleet varanneet toimintaan määrärahaa, vaan katsoivat, että kulukorvaus riittää.

Erot hoitopalkkion tasossa lastensuojelun ja kehitysvammahuollon välillä olivat ilmeiset. Lastensuojelussa kunnat maksoivat vuonna 1987 palkkiota keskimäärin 500 — 1 500 markkaa kuukaudessa hoidettavaa kohden. Sen sijaan kehitysvammahuollossa maksettiin keskimäärin enemmän, 1 000 — 2 000 markkaa kuukaudessa hoidettavaa kohden.

Hoitopalkkion suuruuteen vaikutti kuntien omaksuman käytännön mukaan eniten hoitotyön määrä ja vaativuus. Toiseksi eniten siihen vaikutti sijoitetun ikä, kolmanneksi hoitajan työssäkäynti tai kotonaolo sekä neljänneksi sukulaisuussuhde hoitajan ja hoidettavan välillä.

Kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus

Selvityksen mukaan vuonna 1987 yli 100 hoitoperhettä ei saanut kulukorvausta lainkaan. Useimmiten hoitoperheen saamat kulukorvaukset kuukaudessa olivat 1 000 — 2 000 markkaa. Jos perheellä oli useampia hoidettavia, saattoivat kulukorvaukset nousta huomattavasti tätä suuremmiksi.

Kuukausittaisen tavanomaiset kulut kattavan kulukorvauksen lisäksi kunnat korvasivat myös muita menoja. Enimmäkseen nämä olivat sairaudesta tai harrastuksista johtuvia erityismenoja.

Käynnistämiskorvausta maksettiin lähinnä kalusteiden hankintaan. Seuraavaksi eniten sitä maksettiin vaatusmenoihin, lastenrattaisiin ja matkakuluihin. Asunnon muutostöihin korvausta sai vain 12 perhettä. Perhehoitotyön aloittamisesta johtuvaa ansionmenetystä korvattiin ainoastaan kolmelle perheelle. Yhteensä käynnistämiskorvausta maksettiin noin 350 perheelle, joista 250 oli lastensuojelun piirissä toimivia. Korvauksen taso kunnissa vaihteli suuresti.

Vuodesta 1991 lukien lastensuojelulain mukainen perhehoito on eronnut muusta perhehoidosta siten, että sijaisvanhemmille on säädösten taattu oikeus kulukorvauksiin ja hoitopalkkioon. Lisäksi korvausten vähim-

mäis- ja enimmäismäärät on säännelty. Muun perhehoidon osalta oikeutta korvauksiin ja palkkioon ei ole. Myöskään korvausten ja palkkion vähimmäismäärää ei ole määritelty. Selvitystä siitä, miten lastensuojelun perhehoidon korvaukset ja palkkiot ovat kuluvan vuoden aikana määrittäneet, ei vielä ole saatavissa.

2. Uudistuksen lähtökohdat

2.1. Tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittäminen on viime vuosina ollut varsin voimakasta. Painopistealueena on ollut avohuollon kehittäminen ja varsinkin ammatillisen henkilöstön määrää on vuosittain lisätty merkittävästi. Toisaalta voidaan todeta, että kehitys ei ehkä kaikilta osin ole ollut riittävän laaja-alaista, minkä seurauksena joidenkin erityisalueiden kehittäminen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Vaikka perhehoidolla on sekä sosiaali- että terveydenhuollon palvelutuotannossa varsin pitkät perinteet ja sen avulla on voitu saavuttaa varsin merkittäviäkin hoitotuloksia, ei tämän hoitomuodon kokonaisvaltainen kehittäminen ole tähän mennessä saavuttanut riittävää huomiota uudistustyössä. Nykyistä sosiaalihoitolain perhehoitoa koskevaa sääntelyä ei voida pitää tavoitteiltaan eikä sisällöltään riittävänä.

Esityksen keskeinen tavoite on perhehoitoa koskevien säännösten kokoaminen yhteen osaksi sosiaalihoitolain yleisiä toimintamuotoja. Määrittelemällä lainsäädännössä perhehoidolle yleisesti hyväksyttävät tavoitteet, sisältö ja toimintaperiaatteet edesautetaan tämän hoitomuodon nykyistä voimakkaampaa kehittämistä.

Perhehoito osana sosiaali- ja terveydenhuollon muuta palvelujärjestelmää on puhtaasti taloudellisesti tarkasteltuna huomattavasti edullisempaa kuin esimerkiksi laitoshuolto. Yleisesti tarkasteltuna voidaan perhehoidon kustannusten katsoa olevan noin 10—30 prosenttia laitoshuollon kustannuksista. Vaikka esityksen tavoitteena on parantaa myös perhehoitajien taloudellista asemaa ja sosiaaliturvaa, perhehoidon suhteellinen edullisuus laitoshuoltoon verrattuna on edelleen ilmiselvää. Mikäli perhehoidon järjestämisellä nykyistä laajemmin

voidaan korvata myös laitoshuoltoa, tällä aikaansaadaan jopa säästöä julkistalouden kannalta katsottuna.

Perhehoitoon on aina liittynyt vapaaehtoisuutta. Tämän vapaaehtoisuuden voidaan osin katsoa olleen myös esteenä perhehoidon kehittymiselle. Kysymykseen vapaaehtoisuudesta ja ammatillisuudesta liittyvät keskeisesti taloudelliset kysymykset kuten, missä suhteessa hoidosta tulee saada palkkaa, sosiaaliturvaa, palkkiota ja kulujen korvausta. Perhehoidon luonteeseen perustuvan yhtenäisen, kohtuullisen palkkio- ja korvausjärjestelmän sekä näihin suhteutetun sosiaaliturvan aikaansaaminen on perhehoitoa toteuttavien henkilöiden kannalta eräs esityksen keskeinen tavoite. Perhehoitajista on erityisesti lastensuojelun ja kehitysvammahuollon alueella suuri puute. Mikäli ehdotetuilla toimenpiteillä pystytään lisäämään perhehoitajiksi halukkaiden määrää, esitys helpottaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatlannetta.

Kuten edellä olevasta perhehoidon nykytilannetta kuvaavasta selvityksestä ilmenee, perhehoitoa tällä hetkellä antavat ovat pitkään olleet keskenään eriarvoisessa asemassa sen suhteen, miten kunnat ovat suorittaneet heille perhehoidosta palkkiota. Samoin eriarvoisuutta on esiintynyt hoidosta aiheutuvien kustannusten korvaamisessa. Esityksen avulla pyritään yhdenmukaistamaan perhehoidon palkkio- ja korvauskäytäntöä. Ottaen kuitenkin huomioon perhehoidon määrätty vapaaehtoisuuden leima, palkkioiden ja korvausten maksaminen jäisi viime kädessä aina riippumaan hoitajan omasta tahdosta. Jotta perhehoito ja siitä suoritettava palkkio tuottaisivat hoitajalle myös eläketurvaa, on edellytettävä, että palkkio vastaa vähintään sitä tasoa, joka on säädetty kunnallisessa eläkejärjestelmässä eläkkeeseen oikeuttavaksi vähimmäisasioksi.

Eläketurvan ohella esityksen tarkoituksena on myös muutoin parantaa perhehoitajien sosiaaliturvaa. Tapaturmien varalta perhehoitajat ehdotetaan saatettavaksi saman vakuutusturvan alaisiksi kuin kunnan viranhaltijat ja työntekijät.

2.2. Keinot

Sosiaalihoitolaissa ehdotetaan erotettavaksi nykyistä selkeämmin perhehoito laitoshuollosta. Tämä edellyttää, että lakiin otetaan nykyis-

tä yksityiskohtaisemmat säännökset perhehoidon tavoitteista, sisällöstä ja toimintaperiaatteista. Sosiaalihuoltolain perhehoitoa koskevat säännökset koskisivat yleissäännöksinä kaikkea sitä hoidettavan oman kodin ulkopuolella tapahtuvaa ympärivuorokautista hoitoa, jota annetaan yksityiskodissa. Yleisimmin perhehoitoa on tähän asti järjestetty huostaanotettujen lasten ja kehitysvammaisten henkilöiden hoitomuotona. On arvioitavissa, että myös tulevaisuudessa perhehoidon merkittävin käyttöalue kohdistuu näihin samoihin kohderyhmiin. Toisaalta ehdotettu perhehoidon määritelmä on hoidon tavoitteiden ja sisällön osalta siinä määrin yleinen, että sen piiriin voivat tulla myös muut perheenomaista hoitoa tai huolenpitoa tarvitsevat henkilöt kuten esimerkiksi vanhukset, mielenterveyspotilaat tai päihdeongelmaiset.

Sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännökset perhehoitopaikan (perhekoti) yleisistä laatuvaatimuksista sekä siellä hoidettavien henkilöiden enimmäismääristä. Perhehoidolle asetetut tavoitteet huomioon ottaen on hoidettavien henkilöiden enimmäismäärässä päädytty pääsääntöisesti neljään. Vastaava hoidettavien henkilöiden enimmäismäärää koskeva säännös sisältyy tällä hetkellä lastensuojelulakiin. Ottaen lähinnä huomioon viime aikoina syntyneet uudentyypiset perhehoitoyksiköt, joissa hoidettavia henkilöitä käytännössä jo nykyisin usein on enemmän kuin neljä ja hoidosta vastaavia henkilöitä vastaavasti useampia kuin yksi, ehdotetaan, että jos perhekodissa annettavasta hoidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, voi hoidettavien henkilöiden lukumäärä olla enintään seitsemän. Tällöin edellytetään lisäksi, että ainakin toisella sanotuista henkilöistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

Merkittäviä puutteita voimassa olevassa lainsäädännössä ovat perhehoitoa koskevien yleisten sisältö- ja tavoitesäännösten puuttumisen ohella olleet perhehoitajien oikeudellisen aseman ja sosiaaliturvan sääntelyä koskevat puutteet. Epätyydyttävien on ollut niiden perhehoitajien asema, joiden antama hoito on ollut pienimuotoista eikä ole perustunut työsuhteeseen. Lastensuojelulain mukaiseen perhehoitoon ovat kuluvan vuoden alusta voimaan tulleet lastensuojelulain ja lastensuojeluasetuksen muutokset tuoneet osittaista parannusta. Perhehoitajien oikeudellisen aseman ja sosiaa-

liturvan sääntelyssä esiintyy kuitenkin edelleen olennaisia puutteita myös lastensuojelun perhehoidon kohdalla. Ongelmia ei sosiaaliturvan osalta niinkään ole esiintynyt tilanteissa, joissa perhehoitaja on itsenäisenä ammatinharjoittajana antanut perhehoitoa. Perhehoitajien tämänhetkistä lukumäärää tarkasteltaessa pienimuotoisten perhehoitopaikkojen hoitajat ovat kuitenkin selvästi suurin hoitajaryhmä.

Ratkaisuksi edellä mainittujen perhehoitajien oikeudellisen aseman määrittelyä sekä sosiaaliturvan aikaansaamiseksi ehdotetaan erityisen perhehoitajalain säätämistä.

Ehdotetussa perhehoitajalaissa säädettäisiin perhehoitajasta, joka toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihuoltolaissa tarkoitettua perhehoitoa.

Itse perhehoidon käsite ja sisältö olisivat samat kuin sosiaalihuoltolaissa. Ehdotettu uusi laki sisältäisi siten lähinnä perhehoitajan ja perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton välisen suhteen sekä perhehoitajan sosiaaliturvan sääntelyn. Keskeisiä asioita, joista uudessa laissa ehdotetaan säädettäväksi, olisivat perhehoitajan oikeus palkkioon ja kulukorvauksiin sekä sosiaaliturvaan. Sosiaaliturvan osalta tarkoitus on järjestää perhehoitajien eläketurva soveltuvin osin samalla tavoin kuin kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläketurva. Tätä koskevat säännökset ehdotetaan lisättäväksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakiin (202/64). Tapaturmien varalta lakiehdotuksessa tarkoitettu perhehoitaja saisi tapaturmavakuutuslaissa (608/48) säädetyin vakuutuslaissa.

Toimeksiantosopimus, joka aina tulisi laadittavaksi perhehoitajan ja perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kesken kustakin hoidettavasta erikseen, sisältäisi yksityiskohtaiset säännökset perhehoitajan asemasta. Lisäksi sopimus sisältäisi säännökset hoidon sisällöstä, tavoitteista ja arvioidusta kestosta sekä tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista palveluista ja muista tukitoimista. Perhehoidon toteutuksen ja kehittämisen kannalta on tärkeää, että perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto vastaa riittävän valmennuksen, työnohjauksen ja koulutuksen antamisesta perhehoitajalle. Perhehoitajan käytettävissä tulisi olla myös riittävässä määrin kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon muita palveluita.

Ehdotetun uudistuksen seurauksena lastensuojelulain perhehoitoa koskevat 27 ja 28 §:t

käyvät tarpeettomiksi. Tämän vuoksi pykälät ehdotetaan kumottaviksi. Lastensuojelulakiin edelleen jääviä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun toteuttamista sekä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevia säännöksiä sovellettaisiin lastensuojelulain mukaiseen perhehoitoon jatkossakin.

3. Esityksen valmistelu

Esitys perustuu osittain sosiaali- ja terveysministeriön asettaman perhehoitajatoimikunnan mietintöön (komiteamietintö 1984:57) sekä siitä saatuihin lausuntoihin. Perhehoidon tavoitteiden ja sisällön määrittelyä koskevat säännösehdotukset on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaalivaltiosiön, sitemmin sosiaali- ja terveysministeriön, kanssa. Esitystä valmisteltaessa on kuultu ammatti- ja perhehoitajajärjestöjä. Perhehoitajien eläketurvan järjestämisen osalta neuvotteluja on käyty myös kunnallisen eläkelaitoksen ja sisäasiainministeriön virkamiesten välillä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin kesällä 1989 lausunnot 20:lta eri taholta. Lausuntojen perusteella esitystä on tarkistettu erityisesti eläketurvaa koskevien ehdotusten osalta.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Perhehoidon kokonaiskustannukset olivat vuonna 1988 noin 145 miljoonaa markkaa, josta valtionosuus oli noin 70 miljoonaa markkaa (48 %). Kokonaiskustannuksista noin 37 miljoonaa markkaa (25 %) muodostui hoitopalkkioista ja 108 miljoonaa markkaa (75 %) kulu- ja käynnistämiskorvauksista.

Kuten edellä yleisperusteluiden kohdassa 1.3 jo on selvitetty, lastensuojelun perhehoidon

palkkio- ja korvausjärjestelmää uudistettiin vuoden 1991 alusta voimaan tulleilla lastensuojelulain ja lastensuojeluasetuksen muutoksilla. Muutoksilla sijaisvanhemmille taattiin oikeus palkkioon ja kulukorvauksiin sekä säänneltiin näiden etuuksien markkamääräiset ala- ja ylärajat. Selvitystä muutosten vaikutuksesta palkkioiden ja korvausten määriin ei vielä ole saatavissa.

Esityksestä ei aiheudu välittömästi valtiolle ja kunnille muita lisäkustannuksia kuin ne, jotka johtuvat perhehoitajan eläketurvasta.

Pitkällä aikavälillä tapahtuu yhteiskunnalle aiheutuvien kokonaiskustannusten vähenemistä siirryttäessä laitoshuollosta avohuollon toimintamuotoihin. Uudistus on siten myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimintapolitiikan kannalta tarkoituksenmukainen.

Vuoden 1992 heinäkuun alusta voimaan tulevaksi ehdotettu uudistus aiheuttaa kustannusten nousua siltä osin, kuin perhehoitajat siirtyisivät eläketurvan piiriin. Eläketurva olisi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukainen peruseläketurva. Perhehoitajien työeläketurvasta kunnat maksaisivat Kuntien eläkevakuutukselle vakuutusmaksun, jonka suuruus vuoden 1990 tasossa olisi 14,32 prosenttia eläkkeeseen oikeuttavista hoitopalkkioista. Perhehoitajia arvioidaan vuonna 1992 olevan noin 7 000. Keskimääräisen hoitopalkkion voidaan arvioida olevan noin 1 500 markkaa kalenterikuukaudessa hoidettavaa kohti. Vuonna 1992 kuntien eläkevakuutusmaksut olisivat siten arviolta noin 10 miljoonaa markkaa, josta valtionosuus olisi arviolta noin 5 miljoonaa markkaa.

Tapaturmavakuutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset olisivat alle 0,2 miljoonaa markkaa vuodessa, josta valtion osuus olisi alle 0,1 miljoonaa markkaa vuodessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Sosiaalihuoltolaki

24 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa määritellään, kenelle laitoshuoltoa annetaan. Muutos on tekninen. Sisälöltään säännös vastaa laitoshuollon osalta voimassa olevan lain 26 §:ää.

25 §. Perhehoidolla tarkoitettaisiin henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun huolenpidon järjestämistä ympärivuorokautisesti hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoidossa oleva henkilö voisi kuitenkin hänen ikänsä, terveydentilansa tai muun palvelutarpeensa niin vaatiessa viettää osan vuorokautta myös perhekodin ulkopuolella esimerkiksi päivähoitossa, terveydenhuollon palveluja saamassa tai erilaisissa koulutusjärjestelmän palveluissa.

Toiminnallisesti perhehoidolla pyritään turvaamaan perhehoidossa olevalle henkilölle hänen yksilölliset tarpeensa ja ominaisuutensa huomioon ottava perheenomainen hoito. Perhehoidon tulisi myös mahdollistaa läheiset ihmissuhteet perhehoidossa olevan henkilön ja perhehoitajan sekä tämän perheen muiden jäsenten kesken. Edelleen perhehoidon toiminnallisena tavoitteena on edistää perhehoidossa olevan henkilön perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä. Lasten osalta perhehoidon sanottu tavoite tarkoittaa muun muassa lapsen kehityksen edistämistä ja hänen kasvattamistaan aikuisuuteen ja vastuullisuuteen.

Perhehoidon järjestäminen tapahtuisi aina perhehoidossa olevan henkilön oman kodin ulkopuolella yksityiskodissa. Edellytyksenä olisi, että perhehoitaja myös tosiasiallisesti asuu perhekodissa.

Lähtökohtana perhehoidon määrittelyssä on ollut hoidettavan henkilön tarvitsemien palvelujen ja huolenpidon tarve. Toiminnallisesti perhehoito yhdessä asumispalvelujen kanssa muodostaa sosiaali- ja terveydenhuollon koko palveluvarustusta tarkasteltaessa merkittävän kehittämisalueen ajatellen erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden tulevaa avoimuuspalveluista käyttötarvetta ja palvelujen monipuolistamista.

Henkilöpiiriä, jolle perhehoitoa voitaisiin antaa, ei laissa ehdoteta iän, terveydentilan tai muiden syiden perusteella tarkemmin määriteltäväksi. Perhehoitoa annettaisiin henkilölle,

jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa. Perhehoidon piiriin voisivat siten tulla muun muassa lastensuojelutoimenpiteiden kohteena olevat lapset ja nuoret, kehitysvammaiset henkilöt, päihde- ja vammaishuollon sekä vanhus- ja vanhustenhuollon asiakkaat. Perhehoidon tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus tulisi aina määrittellä yksilöllisesti henkilön hoidon tarpeen sekä hoitomuodon tarkoituksenmukaisuuden perusteella.

26 §. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitä perhekodilla tarkoitetaan. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perhekodille asetettavista yleisistä laatuvaatimuksista. Kunnan tai kuntainliiton tulee hyväksyessään kodin selvittää, onko se asianmukainen hoidon toteuttamisen kannalta.

Yleisenä edellytyksenä olisi aina se, että koti turvaa perheenomaisen hoidon toteuttamisen. Kodin tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan sellainen, että siinä voidaan turvata henkilölle asianmukainen hoito ja huolenpito. Kun perhehoitoa annetaan lapselle, tulee erityisesti kiinnittää huomiota kodin turvallisuuteen sekä kodin lähiympäristön sopivuuteen lapsen kasvua ja kehitystä silmälläpitäen. Vammaisen henkilön kannalta perhekodin sopivuutta tarkasteltaessa korostuu erityisesti perhekodin varustetaso. Perhekoti voidaan ennen hoidon aloittamista esimerkiksi käynnistämiskorvauksella tai kodin rakenteiden muuttamiseen kohdistettavilla muilla avustuksilla saattaa sellaiseksi, että se vastaa perhehoidolle kulloinkin asetettavia vaatimuksia.

Sosiaalihuoltolakiin ehdotetut perhehoitoa koskevat säännökset koskisivat kaikkea perhehoitoa. Perhehoitoa voisi antaa henkilö, joka on työ- tai virkasuhteessa perhehoidon järjestämisestä vastaavaan kuntaan tai kuntainliittoon. Henkilö voisi myös yksin tai yhdessä yhden tai useamman muun henkilön kanssa itsenäisenä yrittäjänä antaa perhehoitoa toimien tällöin yksityisenä palvelujen tuottajana. Edelleen perhehoitoa voitaisiin antaa perhehoitoa antavan henkilön sekä perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton välisen toimeksiantosopimuksen perusteella. Henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaa-

van kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa perhehoitoa, kutsuttaisiin perhehoitajaksi. Perhehoitajaa koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen perhehoitajalakiin.

26 a §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi perhekodissa samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä. Ehdotuksen mukaan perhekodissa voitaisiin samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä. Tarkoituksena on täten turvata hoidon kodinomaisuus ja yksilöllisyys. Mikäli hoitajalla on samassa taloudessa asuvia omia alle kouluikäisiä lapsia tai muita erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativia henkilöitä, otetaan nämä huomioon hoidettavien henkilöiden lukumäärää laskettaessa. Mikäli perhehoidon toteuttamisesta vastaa vähintään kaksi perhekodissa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitajalain 1 §:n 3 momentissa ja toisella sanotun pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu kelpoisuus, samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismääräksi ehdotetaan seitsemää.

Hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä voitaisiin poiketa sisarusten ja saman perheen jäsenten kohdalla sekä silloin kun poikkeamiseen on olemassa jokin muu erityinen syy. Lähinnä tällöin tulisivat kysymykseen tilanteet, jolloin perhehoidossa hoidetaan vain täysikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä.

1.2. Perhehoitajalaki

1 §. *Perhehoitaja*. Ehdotetussa uudessa laissa säädettäisiin siitä perhehoidosta, jota annetaan toimeksiantosopimuksen perusteella. Lakia sovellettaisiin siten vain henkilöihin, jotka perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antavat kodissaan perhehoitoa. Laissa heistä ehdotetaan käytettäväksi nimitystä perhehoitaja.

Perhehoitajaksi voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella, huomioon ottaen hoidettavan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun huolenpidon tarve, on kykenevä antamaan perhehoitoa. Perhehoitaja voi saamansa

koulutuksen, hankkimansa kokemuksen tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella olla sopiva erityisesti lasten hoitamiseen ja kasvattamiseen tai hänellä voi olla erityisiä valmiuksia hoitaa kehitysvammaisia henkilöitä. Perhehoitajan kelpoisuutta tulee aina arvioida hoidettavan henkilön kannalta kokonaisvaltaisesti.

Sosiaalihuoltolain 26 a §:n 2 momentin tarkoittamissa tilanteissa, joissa perhehoidon toteuttamisesta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä perhekodissa samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärän ollessa seitsemän, edellytetään lisäksi, että ainakin toisella hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista henkilöistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi uuden lain 1 §:n 3 momentissa.

Kuten lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin sanamuodosta ilmenee, lakia ei sovellettaisi henkilöön, joka työsopimussuhteessa, viranhaltijana tai itsenäisenä ammatinharjoittajana antaa perhehoitoa. Lakia ei myöskään sovellettaisi osana sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltoasetuksen tarkoittamaa kotipalvelua järjestettävään vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kotihoitoon, jossa kunta suorittaa hoitajalle kotihoitoon tukea hoidon toteuttamisesta. Näissä tapauksissa hoitaja lähes poikkeuksetta on hoidettavan omainen ja hoito järjestetään erikseen laaditun hoitosopimuksen perusteella hoidettavan kotona.

Sen selventämiseksi, että laissa tarkoitettu toiminta on tarkoitus säilyttää työsopimuslain ulkopuolisena toimintana, lain 1 §:n 4 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös, jossa nimenomaan todettaisiin, että perhehoitajalain mukaan toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (320/70) 1 §:n tarkoittamassa työsopimuksessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntainliittoon.

2 §. *Palkkio*. Perhehoitajan oikeudesta saada hoidosta palkkiota ehdotetaan säädettäväksi lain 2 §:ssä. Lähtökohtana on pidetty, että perhehoitajalla on oikeus siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään saada hoidosta palkkiota. Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi yleiset perusteet, joiden mukaan palkkio määrätään. Tällaisina perusteina tulisivat kysymykseen hoitoon käytettävä aika ja hoidon vaativuus. Palkkion suuruudesta ja tarkemmista perusteista palkkion määrittämiseksi säädettäisiin asetuksella. Lopullisesti palkkion maksa-

misesta ja määrästä sovittaisiin toimeksiantosopimuksessa. Suoritetut selvitykset perhehoidosta osoittavat, että perhehoitaja ei kaikissa tapauksissa halua palkkiota maksettavaksi. Perhehoitajan pyynnöstä palkkio voitaisiin jättää maksamatta. Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla, että palkkio maksetaan, jollei perhehoitaja nimenomaan kieltäydy palkkion vastaanottamisesta.

Asetuksella on tarkoitus määritellä maksettavien palkkioiden perusteista ja suuruudesta yleisesti ja erikseen silmällä pitäen niitä tilanteita, joissa perhehoidossa oleva henkilö on erityisen vaikeasti hoidettava tai vaatii erityistä huomiota tai huolenpitoa.

Asetukseen voitaisiin myös ottaa säännös, ettei palkkion maksaminen tietyissä erikseen määritellyissä tilanteissa lainkaan tule kysymykseen. Palkkiota ei siten maksettaisi esimerkiksi omaa lastaan hoitavalle henkilölle tai henkilölle, joka on kieltäytynyt palkkion vastaanottamisesta. Nykyisin tämän sisältöinen säännös sisältyy lastensuojeluasetuksen 6 b §:n 3 momenttiin.

Mikäli perhehoidosta suoritettavan palkkion on tarkoitus kartuttaa perhehoitajalle eläketurvaa, tulee palkkion vähimmäismääräksi toimeksiantosopimuksessa sopia kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä määritelty markkamäärä. Palkkion vähimmäismäärä olisi siten vuoden 1991 tasossa 1 010,92 markkaa kuukaudessa perhehoidossa olevaa henkilöä kohden.

3 §. *Kustannusten korvaaminen.* Perhehoitotoiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi perhehoitajalle maksettaisiin korvaus hänen hoidettavanaan olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista. Lähtökohtana on pidetty, että perhehoitajalle korvataan kaikki hänen hoidettavanaan olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvat tavanomaiset kustannukset. Lisäksi voitaisiin korvata myös hoidettavana olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvia tavanomaista suurempia erityisiä kustannuksia.

Perhehoitajalle voitaisiin maksaa korvaus myös hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista. Tällaisia kustannuksia voivat olla muun muassa hoidon edellyttämät irtaimistohankinnat hoitopaikkaan tai hoitopaikan muutostöistä aiheutuvat sellaiset kustannukset, joita ei muun lainsäädännön nojalla hoitajalle korvata. Korvauksen piiriin kuuluisivat myös muun muassa kustannukset, joita

aiheutuu perhehoitoon sijoitettavalle henkilölle tarkoitettujen kulloinkin tarvittavien tarvikkeiden hankinnasta.

Asetuksella säädettäisiin korvausten suuruudesta sekä tarkemmista perusteista, joiden mukaan nämä korvaukset määräytyvät.

4 §. *Toimeksiantosopimus.* Kuten edellä yleisperusteluissa jo on todettu, keskeinen syy ehdotetuille uudistuksille on nykyilainsäädännön puutteet ja epämääräisyys yhtäältä perhehoidon yleisissä tavoitteissa ja sisällössä sekä toisaalta perhehoitajan oikeudellisessa asemassa ja sosiaaliturvassa. Lainsäädäntömme kaksijakoisuus ansioperusteisen eläke- ja muun sosiaaliturvan karttumisessa pelkästään työsuhteen tai yrittäjyyden perusteella ei ole ollut omiaan luomaan tarpeellisia kehittämisedellytyksiä perheenomaiselle hoitomuodolle.

Lakiehdotuksessa tarkoitettua perhehoidosta tulisi aina laadittavaksi toimeksiantosopimus hoitajan ja perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton välillä.

Toimeksiantosopimus muodostaisi keskeisen asiakirjan jokaisesta hoitosuhteesta. Toimeksiantosopimukseen ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää kaikkia perhehoidon toteuttamista koskevia ja lähinnä hoidon sisältöön liittyviä yksityiskohtia. Sopimuksen tulisi kuitenkin myös näiltä osin olla puitesopimus siitä, miten perhehoitoa on kyseisen henkilön kohdalla tarkoitus toteuttaa. Asiat, joista toimeksiantosopimuksessa tulisi sopia, koskisivat perhehoitajan ja perhehoidon taloudellisia kysymyksiä, hoidon arvioitua kestoa, hoidon toteuttamista siihen liittyvine perhehoitajalle ja perhehoidossa olevalle henkilölle annettavine tarpeellisine sosiaali- ja terveydenhuollon palveluineen ja muine tukitoimineen, perhehoidossa olevan henkilön oikeuksia, tukitoimia ja harrastustoimintaa näiden toteuttamiseksi tarpeellisine toimenpiteineen, perhehoitajan oikeutta vapaaseen ja vapaan toteuttamista, perhehoitajalle annettavaa valmennusta, työnohjausta, koulutusta ja näiden toteuttamista sekä toimeksiantosopimuksen irtisanomista.

Toimeksiantosopimuksessa tulee aina sopia perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja sen suorittamisajankohdasta. Mikäli palkkiota ei sovita maksettavaksi, tulee myös tästä ottaa sopimukseen maininta. Perhehoitajan oikeudesta palkkioon ehdotetaan säädettäväksi lain 2 §:ssä.

Toimeksiantosopimuksessa tulee myös sopia perhehoidosta aiheutuvien kustannusten kor-

vaamisesta. Säännökset perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä hoidon käynnistämistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ehdotetaan sisällytettäväksi lain 3 §:ään. Mikäli perhehoidosta ei sovita maksettavaksi korvausta, tulee myös tästä ottaa toimeksiantosopimukseen maininta.

Perhehoitajan oikeudesta vapaaseen ehdotetaan säädettäväksi lain 6 §:ssä. Säännöksestä voitaisiin toimeksiantosopimuksessa poiketa. Toimeksiantosopimuksessa voitaisiin perhehoitajan toivomuksesta sopia esimerkiksi, ettei vapaata lainkaan pidetä tai että vapaa pidetään lain sallimasta vähimmäismäärästä poiketen. Toimeksiantosopimukseen tulee myös kirjata käytännön järjestelyt vapaan toteuttamiseksi. Tärkeintä on sopia siitä, miten perhehoidossa olevan henkilön hoito järjestetään perhehoitajan vapaan ajaksi. Asiaa koskeva nimenomainen säännös ehdotetaan otettavaksi 6 §:n 2 momenttiin. Myös palkkion suorittamisesta vapaan ajalta tulisi erikseen sopia toimeksiantosopimuksessa.

Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto vastaa perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta. Perhehoitajalle järjestettävän valmennuksen, työnohjauksen ja koulutuksen sisällön pääperiaatteista ja toteuttamisesta tulee niin ikään sopia toimeksiantosopimuksessa.

Lain 5 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset toimeksiantosopimuksen irtisanomisen ja purkamisen perusteista. Mikäli säännöksistä halutaan poiketa, tulee siitä sopia toimeksiantosopimuksessa.

Toimeksiantosopimusta koskevan 4 §:n 6 kohdan mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee sopia perhehoidossa olevan henkilön oikeuksista, tukitoimista ja harrastustoiminnasta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä. Lastensuojelulain mukaisen perhehoidon kohdalla kysymykseen tulisi lähinnä lapsen ja nuoren lastensuojelulain 13 §:n 2 momenttiin ja lastensuojeluasetuksen 5 §:n 1 momenttiin kirjattujen oikeuksien toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä sopiminen. Toimeksiantosopimuksessa voitaisiin siten sopia esimerkiksi lapsen tai nuoren koulunkäynnin ja työhön sijoittumisen tukemisesta. Lisäksi voitaisiin sopia lapselle tai nuorelle järjestettävästä loma- ja virkistystoiminnasta sekä siitä, miten näitä on tarkoitus tukea. Edelleen toimeksian-

tosopimuksessa tulisi olla maininta siitä, kuinka lapsen yhteydenpito hänelle tärkeisiin henkilöihin on tarkoitus järjestää ja kuinka sitä taloudellisesti taikka muin toimenpitein tuetaan.

Perhehoidon toteuttaminen edellyttää, että perhehoidon toteuttamiseksi voidaan antaa myös perhehoidon ulkopuolisia tarpeellisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja muita tukitoimia. Myös näiden palveluiden ja tukitoimien tarve tulisi pyrkiä arvioimaan ja niiden antamisesta sopimaan toimeksiantosopimuksessa.

Toimeksiantosopimusta koskevan 4 §:n 11 kohta mahdollistaa tarvittaessa myös muista perhekotiä ja perhehoitoa koskevista seikoista sopimisen toimeksiantosopimuksessa.

Toimeksiantosopimusta tulee aina tarvittaessa myös voida tarkistaa. Asiaa koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi 4 §:n 2 momenttiin. Sopimuksen tarkistustarve voi aiheutua esimerkiksi hoidon kestossa tapahtuvasta muutoksesta, hoidon sisällöllisestä muutostarpeesta taikka hoidosta suoritettavien palkkion tai korvausten muutostarpeesta.

Toimeksiantosopimusta koskevan säännösehdoituksen seurauksena lastensuojeluasetuksen perhehoitosopimusta koskeva 7 § joudutaan tarpeettomana kumoamaan.

5 §. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen. Toimeksiantosopimus voitaisiin pääsääntöisesti irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua, jollei toimeksiantosopimuksessa ole sopimuksen kestosta tai irtisanomisajasta toisin sovittu. Toimeksiantosopimuksen voisi irtisanoa joko perhehoitaja tai hoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto.

Toimeksiantosopimus voidaan purkaa, jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi. Purkamisen perusteena voi esimerkiksi olla, että perhekoti tai siellä annettava hoito eivät turvaa perhehoidossa olevalle henkilölle hänen hoitonsa tai huolenpidontarpeensa edellyttämää hoitoa tai huolenpitoa. Mikäli havaittu puute on sen luonteinen, että se voidaan korjata, tulee hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Korjauksen aikaansaamiseksi tulee asettaa määräaika, jonka kuluessa havaittu puute on korjattava. Määräajan tulee olla kohtuullinen ottaen huomioon puutteen laatu sekä puutteen korjaamiseen kuuluva todennäköinen aika. Jos

puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puute on sen luonteinen, ettei se ole korjattavissa ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, voidaan toimeksiantosopimus purkaa välittömästi. Toimeksiantosopimus voitaisiin purkaa välittömästi esimerkiksi, jos puutteet perhekodin olosuhteissa uhkaavat vakavasti vaarantaa perhehoidossa olevan henkilön terveyttä tai kehitystä.

Toimeksiantosopimuksen irtisanomis- ja purkamistilanteissa tulee aina ottaa huomioon perhehoidossa olevan henkilön asema muun muassa siten, että hänelle varataan riittävästi aikaa sopeutua muutokseen.

6 §. *Oikeus vapaaseen.* Perhehoitajan oikeutta vapaaseen koskevan säännösehdotuksen mukaan perhehoitaja ansaitsisi yhden vapaapäivän jokaiselta sellaiselta kalenterikuukaudelta, jona hän on toimeksiantosopimuksen perusteella toiminut perhehoitajana vähintään 14 vuorokautta. Säännöksestä voitaisiin toimeksiantosopimuksessa poiketa. Erityisesti silloin, kun perhehoitaja ei halua perhehoidosta kertyväksi oikeutta vapaaseen, tästä tulee ottaa maininta toimeksiantosopimukseen. Palkkion maksamisesta perhehoitajan vapaan ajalta tulisi myös aina erikseen sopia toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoitajan oikeutta vapaaseen koskevan säännöksen tarkoituksena on lähinnä tehdä hoitajalle myös käytännössä mahdolliseksi irtautua perhehoidon hoitotehtävistä. Tämä voi olla tarpeen erityisesti silloin, kun perhehoidossa oleva henkilö on erityisen vaikeasti hoidettava tai vaatii erityistä huomiota tai huolenpitoa. Perhehoitajan vapaa-oikeuden toteuttamiseksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan perhehoidon järjestämisestä vastaavalle kunnalle tai kuntainliitolle asetettavaksi velvollisuus huolehtia tai perhehoitajan toivomuksesta tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön tarkoituksenmukaisen hoidon järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi. Myös tältä osin yksityiskohtaisemmat järjestelyt tulee sopia toimeksiantosopimuksessa.

7 §. *Koulutus ja tuki.* Perhehoitajalle järjestettävä koulutus ja muu tuki ovat olennaisia edellytyksiä hoidon toteuttamisessa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee vastata perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta sekä koulutuksesta. Annettavan koulutuksen sisällön tulisi määräytyä perhehoitajan aikaisempi koulutus ja perhehoidon sisältö huo-

mioon ottaen. Perhehoitajalle annettavan valmennuksen ja työnohjauksen määrän ja sisällön tulisi niin ikään perustua hoidon vaativuu-teen ja sisältöön. Tarkemmin näistä asioista tulee sopia toimeksiantosopimuksessa.

8 §. *Sosiaaliturva.* Perhehoitajan eläketurvasta ehdotetaan säädettäväksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa (202/64). Perhehoitajalakiin ehdotetaan tästä otettavaksi viittaussäännös.

Perhehoitajan tapaturman varalta vakuuttaminen ehdotetaan säänneltäväksi tapaturmavakuutuslaissa (608/48). Myös tästä ehdotetaan pykälään otettavaksi viittaussäännös.

9 §. *Tarkemmat säännökset.* Lain täytäntöönpano saattaa vaatia tarkempia säännöksiä, jotka voitaisiin tarvittaessa antaa asetuksella.

1.3. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki

1 §. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan ja kuntainliiton viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa säädettyyn eläketurvaan. Perhehoitajan eläketurva on tarkoitus saada määräytymään siten kuin toimeksiantosopimuksen kunnan tai kuntainliiton kanssa tehneet perhehoitajat olisivat virka- tai työsuhteessa eläkelaitoksen jäsenyhteisöön. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, jonka mukaan myös toimeksiantosopimuksen kunnan tai kuntainliiton kanssa tehneen perhehoitajan oikeus eläkkeeseen määräytyisi siten kuin kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa säädetään.

2 §. Perhehoitajien eläketurva on tarkoituksenmukaista rajata vain peruseläketurvan piiriin. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan kunnan tai kuntainliiton kanssa toimeksiantosopimuksen tehneet perhehoitajat kartuttavat vain peruseläketurvan mukaista eläkettä. Eläkkeen karttumisprosentti olisi 1,5 % vuodessa ja siitä määrättäisiin kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä.

1.4. Tapaturmavakuutuslaki

3 a §. Perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee turvata perhehoitajalle myös riittävä turva työtapaturman

varalta. Tämän johdosta tapaturmavakuutuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi tätä koskeva pykälä.

1.5. Lastensuojelulaki

27 ja 28 §. Pykälissä säädetään lastensuojelun perhehoidon järjestämisestä ja perheoitajalle annettavasta koulutuksesta, tuesta sekä hoitopaikan epäkohtien korjaamisesta. Koska vastaavat säännökset sisältyvät nyt ehdotettuihin lakeihin, pykälät ehdotetaan kumottaviksi.

2. Voimaantulo

Perhehoidon nykyisten edellytysten ja olosuhteiden saattamiseksi vastaamaan lakiehdotusten mukaisia edellytyksiä ja olosuhteita ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan 1 päivänä

heinäkuuta 1992. Perheoitajalain voimaantulosäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa tehdyt perhehoitoa koskevat sopimukset on tarkistettava viipymättä vastaamaan uuden lain säännöksiä lain voimaantulopäivästä lukien. Sopimukset tulee tarkistaa lain voimaantulopäivästä lukien sen turvaamiseksi, että uuden lainsäädännön mukainen eläketurva alkaisi karttua sanotusta ajankohdasta lukien. Tarkistustyöhön voidaan ryhtyä ennen uudistusten voimaantuloa. Lastensuojelun perhehoitoa koskevat sopimukset on vuoden 1991 alusta voimaan tulneiden uusien lastensuojelun perhehoitoa koskevien säännösten johdosta jo tarkistettu pitkälti vastaamaan nyt ehdotettuja uudistuksia.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 25 ja 26 §, sekä
lisätään 24 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 26 a § seuraavasti:

24 §

Laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen.

25 §

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään.

Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa.

26 §

Perhekodilla tarkoitetaan kunnan tai kuntainliiton hyväksymää yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa.

Perhekodin tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Perhehoitajasta säädetään perhehoitajalaissa
 (/).

26 a §

Perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina, jollei kyse ole hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voidaan perhekodissa hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitajalain 1 §:n 3 momentissa ja toisella sanotun pykälän 2 momentissa säädetty kelpoisuus.

Erityisestä syystä voidaan 1 ja 2 momentissa säädettyistä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismääristä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Perhehoitajalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Perhehoitaja*

Perhehoitajalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihuoltolain (710/82) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa.

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on kykenevä antamaan perhehoitoa.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi vaaditaan sosiaalihuoltolain 26 a §:n 2 momentin tarkoittamissa tapauksissa, että ainakin toisella hoitopaikassa asuvista hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista henkilöistä on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

Tässä laissa tarkoitettun toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (320/70) 1 §:n tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntainliittoon.

2 §*Palkkio*

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään saada hoidosta palkkiota. Palkkion määrä perustuu hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen.

Asetuksella säädetään palkkion suuruudesta sekä tarkemmista perusteista palkkion määrittämiseksi.

3 §*Kustannusten korvaaminen*

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalle maksetaan korvaus hänen hoidettavanaan olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista sekä hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista.

Asetuksella säädetään maksettavien korvausten suuruudesta ja tarkemmista perusteista, joiden mukaan korvaukset määräytyvät.

4 §*Toimeksiantosopimus*

Toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;

2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan henkilön kalenterikuu-kausittain käytövarojen maksamisesta;

3) perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;

4) hoidon arvioidusta kestosta;

5) perhehoidossa olevalle henkilölle ja perhehoitajalle annettavista perhehoidon toteuttamiseksi tarpeellisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja muista tukitoimista;

6) perhehoidossa olevan henkilön oikeuksista, tukitoimista ja harrastustoiminnasta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä;

7) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta vapaan ajalta;

8) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;

9) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta; sekä

10) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista.

Toimeksiantosopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.

5 §*Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen*

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa

päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.

6 §

Oikeus vapaaseen

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on yksi arkipäivä kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Palkkion maksamisesta perhehoitajan vapaan ajalta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee huolehtia tai tarvittaessa avustaa perhehoidossa olevan henkilön hoidon tarkoituksenmukaisessa järjestämisessä perhehoitajan vapaan ajaksi.

7 §

Koulutus ja tuki

Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta

tai kuntainliitto vastaa perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta.

8 §

Sosiaaliturva

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kuntainliiton viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaislaissa (202/64).

Perhehoitajan tapaturmavakuutuksesta säädetään tapaturmavakuutuslaissa (608/48).

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehty perhehoitoa koskeva sopimus on tarkistettava viipymättä vastaamaan tämän lain säännöksiä tämän lain voimaantulopäivästä lukien .

3.

Laki**kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 1 §:ään uusi 6 momentti ja 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Kunnan tai kuntainliiton kanssa perhehoitajalain (/) 1 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehneellä perhehoitajalla on oikeus eläkkeeseen niin kuin tässä laissa säädetään.

Perhehoitajalain 1 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen kunnan tai kuntainliiton kanssa tehneen perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2 §

4.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 20 päivänä elokuuta 1948 annettuun tapaturmavakuutuslakiin (608/48) uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §

Perhehoitajalaisa (/) tarkoitetun toimeksiantosopimussuhteen osapuolista on voimassa, mitä tässä laissa säädetään työnantajasta ja työntekijästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki
lastensuojelulain 27 ja 28 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/83) 27 ja 28 §, näistä 27 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 9 päivänä helmikuuta 1990 annetulla lailla (139/90).

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 1991

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski*

1.

Laki**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 25 ja 26 §, sekä lisätään 24 §:ään uusi 2 momentti ja lakiin uusi 26 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

24 §

Laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen.

25 §

Perhehoidolla tarkoitetaan jatkuvan hoidon ja ylläpidon järjestämistä yksityiskodissa.

25 §

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheeno- maiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään.

Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida- tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa.

26 §

Laitoshuoltoa ja perhehoitoa annetaan henkilöille, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituk- senmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen.

26 §

Perhekodilla tarkoitetaan kunnan tai kuntain- liiton hyväksymää yksityiskotia, jossa annetaan perhehoitoa.

Perhekodin tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan olla siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Perhehoitajasta säädetään perhehoitajalaissa (/).

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 a §

Perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina, jollei kyse ole hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voidaan perhekodissa hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitajalain 1 §:n 3 momentissa ja toisella sanotun pykälän 2 momentissa säädetty kelpoisuus.

Erityisestä syystä voidaan 1 ja 2 momentissa säädettyistä samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismääristä poiketa. Erityisenä syynä pidetään lähinnä tilannetta, jossa perhehoidossa samanaikaisesti hoidetaan vain täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) 1 §:ään uusi 6 momentti ja 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Kunnan tai kuntainliiton kanssa perhehoitajalain (/) 1 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehneellä perhehoitajalla on oikeus eläkkeeseen niin kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Perhehoitajalain 1 §:ssä tarkoitettujen toimeksiantosopimuksen kunnan tai kuntainliiton kanssa tehneen perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 20 päivänä elokuuta 1948 annettuun tapaturmavakuutuslakiin (608/48) uusi 3 a §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Perhehoitajalaissa (/) tarkoitetun toimeksiantosopimussuhteen osapuolista on voimassa, mitä tässä laissa säädetään työnantajasta ja työntekijästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki**lastensuojelulain 27 ja 28 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

27 §

Perhehoidon järjestäminen

Perhehoito järjestetään sosiaalilautakunnan tehtävään hyväksymässä sopivassa perheessä. Perhehoidon järjestämisestä tulee tehdä kirjallinen sopimus. Sopimuksessa tulee määrätä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään:

(kumotaan)

1) perusteet ja tarpeelliset toimet lapsen hoidon, kasvatuksen ja harrastustoiminnan edistämiseksi;

2) muut tarpeelliset toimet sijaishuollon järjestämiseksi; sekä

3) lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvien kulujen korvaamisesta sekä hoitopalkkion suuruus.

Asetuksella säädetään myös niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu korvaus ja palkkio määrätään.

Perhehoidossa voidaan hoitaa ja kasvattaa samanaikaisesti enintään neljä lasta perheen omat alle kouluikäiset lapset mukaan luettuina, jollei ole kyse sisaruksista tai samassa perheessä kasvaneista lapsista, taikka jollei edellä tarkoitusta enimmäismäärästä poikkeamiseen ole muita erityisiä syitä.

28 §

28 §

Koulutus, tuki ja epäkohtien korjaaminen

Sosiaalilautakunnan on järjestettävä valmennusta ja koulutusta henkilöille, joiden kanssa se on tehnyt perhehoitosopimuksen, sekä tuettava heitä kasvatustehtävissä antamalla tarpeellisia sosiaalipalveluja.

(kumotaan)

Jos perhehoito todetaan lapselle sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sosiaalilautakunnan on pyrittävä saamaan aikaan korjaus. Jollei korjausta saada aikaan, perhehoitosopimus on purettava.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tällä lailla kumotaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/83) 27 ja 28 §, näistä 27 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 9 päivänä helmikuuta 1990 annetulla lailla (139/90).

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1992.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
